

YTTRANDE
2012-12-17

Dnr RA 04-2012/4775

Justitiedepartementet
103 30 Stockholm

Yttrandefrihetskommitténs betänkande En översyn av tryck- och yttrandefriheten (SOU 2012:55)

Riksarkivet har tagit del av rubricerade betänkande och vill lämna följande synpunkter.

Grundlagarna utgör fundament i det demokratiska samhället och de ändringar som görs ska därför vara väl genomtänkta och förankrade.

Det är samtidigt angeläget att våra lagar är anpassade till den tekniska utvecklingen i samhället och Riksarkivet delar därför synen att en ny teknikoberoende grundlag hade varit att föredra.

Det är, enligt Riksarkivets mening, inte tillfredsställande att samma texter, bilder och program kan få olika lagskydd beroende på vilket medium de finns i. Riksarkivet hade således välkomnat en ny teknikoberoende grundlag där de grundläggande principerna ändå finns kvar, i enlighet med ordförandens reservation.

Det är inte tillfredsställande att den enskildes personliga integritet inte skyddas i tillräcklig omfattning på nätet. Det är dock viktigt att hitta en bra balans mellan offentlighetsintresset och skyddet för den personliga integriteten.

Kommittén föreslår vidare ett grundlagsskydd för tidningsföretagens arkivdatabaser och Riksarkivet har inget att invända mot detta.

Riksarkivet har som ett av sina uppdrag att utöva tillsyn över att myndigheterna fullgör sina skyldigheter enligt arkivlagen (1990:782) och att de allmänna handlingarna hanteras på ett korrekt sätt och i enlighet med arkivlagens bevarandeändamål.

Emellertid finns även andra organ än myndigheter som förvarar allmänna handlingar i enlighet med bilagan till OSL och lagen (1994:1383) om överlämnande av allmänna handlingar till andra organ än myndigheter för förvaring och därtill hörande förordning.

I bilagan (till överlämnandeförordningen) ska dessa organ anges, men Riksarkivets erfarenhet är att så inte alltid är fallet, vilket kan leda till att det finns allmänna handlingar som inte bevaras.

Vad gäller bilagan till OSL så bygger även detta regelverk på att de organ som ska omfattas av TF:s regler om allmänna handlingar, namnges i bilagan. Det finns exempel på när bilagan inte har uppdaterats och att arkivhandlingar, som kanske är av sådant slag att de borde omfattas, istället har undandragits reglerna om offentlighet och Riksarkivets tillsyn. Detta kan t.ex. ske vid ändrade delegationer, som den tillsyn av flygplan som Transportstyrelsen genom delegation har överfört från Kungliga Svenska Aeroklubben (KSAK) till Motorflygförbundet KSAK (M-KSAK). KSAK finns upptaget i bilagan, men däremot inte M-KSAK som alltså inte omfattas av TF:s regler om allmänna handlingar och Riksarkivets tillsyn. Ett annat exempel är det extra led i delegationskedjan som har tillkommit när fordonsbesiktningsorgan omfattas då de ackrediteras av Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll.

Det är Riksarkivet som även har till uppgift att bevaka att de arkiv som faller utanför regelverken bevaras för behovet information för rättsskipningen, förvaltningen och forskningens behov, just därför att de inte omfattas av TF:s regler om allmänna handlingar.

Det kan därför finnas anledning att närmare utreda och överväga om det finns verksamheter som borde omfattas av TF:s regler om allmänna handlingar, men som inte gör det. Det bör övervägas om inte offentlighetsprincipen bör omfatta all verksamhet som är offentligt finansierad.

I detta sammanhang kan det också finnas skäl att överväga frågan om meddelarskydd för anställda inom sådan verksamhet.

För Riksarkivet är det ofta en pedagogisk uppgift att förklara TF:s andra kapitel om allmänna handlingars offentlighet. Riksarkivet välkomnar därför en modernisering av språket; att införa rubriker, minska antalet dubbla negationer och att ändra de oböjda substantiven i singular utan bestämd eller obestämd artikel, de s.k. "nakna substantiven".

Men, i utredningens förslag är detta inte konsekvent genomfört. Bl.a. står de föreslagna rubrikerna i obestämd singular, och Riksarkivet anser att man bör gå ännu längre för att göra denna centrala lagstiftning mera lättillgänglig för allmänheten.

Riksarkivet vill också i detta sammanhang påtala den felaktiga skrivningen i förslaget till 2 kap. 9 § 2 st., där antalet negationer gör att innehållet får motsatt betydelse mot vad som är avsett (sid. 61-62 och 546).

Slutligen hade Riksarkivet gärna sett att kommittén också tagit tillfället i akt att förtydliga innebörden av begreppet teknisk bearbetning och teknisk lagring i TF 2 kap. 6 § och 10 §. Detta begrepp är oklart och kan ställa till problem i den praktiska rättstillämpningen. Särskilt med hänsyn tagen till användningen av ny informationsteknik vid utvecklingen av tjänster för medborgare och informationshanteringen i offentlig förvaltning.

Beslutande i detta ärende har varit riksarkivarien Björn Jordell. Närvarande vid ärendets slutliga handläggning har även varit juristerna Desirée Veschetti Holmgren, Ulrika Sturesdotter Andersson och chefsjuristen Efwa Westre Stövander, föredragande.

Björn Jordell

Efwa Westre Stövander